

Overweging 29 augustus 2021

Deuteronomium 4, 1-2. 6-8 & Marcus 7, 1-8. 14-15. 21-23

Tijdens de laatste week van mijn vakantie bracht ik een aantal dagen door in De Bron, het klooster van de Clarissen hier in Nijmegen. Toen ik aan de abdis vroeg of ze niet een karweitje voor me had buiten, onkruid wieden ofzo, nam ze me mee naar een stuk van de tuin waar rododendrons groeiden - overwoekerd met wingerd. Ze bracht me een hark en handschoenen en zei toen streng: "Bedenk wel dat je zelf verantwoordelijk bent voor je tijd hè?" En terwijl ik stukje bij beetje de grond probeerde te bevrijden van tenminste de meeste wingerd, wetend dat het over een week of wat weer even vrolijk terug zou komen, vroeg ik me af waarom ik hier eigenlijk stond te werken. Wat motiveerde me tot deze tijdrovende en ogenschijnlijk vrij zinloze klus?

Waarom doen we de dingen die we doen? Wat drijft ons, wat motiveert ons in de keuzes die we maken in het leven van alledag? Deze vragen staan ook centraal in de lezingen van vandaag. In de evangelietekst horen we van een aantal Schriftgeleerden en Farizeeërs die een bezoekje komen brengen aan Jezus en zijn leerlingen, en vaststellen dat zij met ongewassen handen eten. "Waarom houden uw leerlingen zich niet aan de voorschriften van onze voorvaders?" Die ophef heeft weinig met hygiëne te maken. En het is ook geen open vraag. Het is de constatering van het feit dat hier iets gebeurt dat niet door de beugel kan, namelijk het met voeten treden van de traditie. Het is geen oprechte interesse en het antwoord zal er weinig toe doen. Met het stellen van de vraag wordt de ander klemgezet, want er is in feite geen goed antwoord meer mogelijk. Het oordeel is al geveld: dit deugt niet. Hoe vaak maken we ons zelf niet schuldig aan een soortgelijke manier van redeneren? We constateren iets dat ons niet aanstaat, en in ons hoofd buitelen de aannames, invullingen en emoties over elkaar: zie je nou wel, hij luistert nooit! Als ik het niet dacht, het kan haar gewoon niets schelen! Dat had ik je kunnen voorspellen, het zijn ook altijd die... buitenlanders/ uitkeringstrekkers/ kapitalisten/ witte mannen van middelbare leeftijd - vul zelf maar in.

In feite kan Jezus nu nog twee dingen doen: wrokkig in een hoekje gaan zitten, of frontaal in de aanval. Hij kiest voor dat laatste, gelukkig, omdat hij helder genoeg inziet dat de motivatie achter de vraag niet deugt. "Wat is de profetie van Jesaja toch toepasselijk op huichelaars als u! Er staat immers geschreven: Dit volk eert mij met de lippen, maar hun hart is ver van mij." De Farizeeërs kijken niet met hun hart, maar met hun ogen. En die ogen zijn gericht op een mentaal afvinklijstje waarop staat wat hoort en vooral, wat niet hoort. Ze zien een ander enkel aan de hand van dit lijstje: in hoeverre doet hij of zij wel hoe het moet, hoe het hoort. Het hoeft niet te verbazen dat mensen die op deze manier in het leven staan, vooral de fouten in de ander opmerken. Het is een gemakkelijke manier om de ander te kunnen veroordelen en zelf buiten schot te

blijven. Het is veilig, overzichtelijk... en gevaarlijk. Het reduceert mensen tot hun gedrag, tot hun buitenkant. Naar het waarom, naar de motivatie, vraagt in zo'n samenleving niemand meer.

"Jullie zeggen de wetten van Mozes te verdedigen, maar in feite gaat het je alleen maar om jezelf!" antwoordt Jezus dan ook. "De wetten van Mozes zijn er om ons vrij te maken, om ons tot een wijs en verstandig volk te maken - niet tot angstige gevangenen van elkaars oordelen." Hij gaat zelfs zo ver om de spijswetten overboord te gooien - een maatregel die, zo kunnen we later lezen, zelfs zijn leerlingen wat al te drastisch is. "Niets wat van buiten ons in ons komt, kan ons onrein maken." stelt Jezus. "Maar wat uit de mens komt, dat bezoedelt hem. Want uit het binnenste, uit het hart van mensen komen boze gedachten, ontucht, diefstal, moord, echtbreuk, hebzucht, kwaadaardigheid, bedrog .." en ga zo maar door. "Ik ben niet gekomen om de wet van Mozes af te schaffen, maar om hem in vervulling te laten gaan," zegt hij elders. Mozes heeft ons de vrijheid gegeven, de vrijheid om een wijs en verstandig volk te zijn waar anderen een voorbeeld aan kunnen nemen, mensen waarvan anderen zeggen: kijk eens, zij leven dicht bij God. Mensen die leven vanuit moed, liefde en rechtvaardigheid. Maar in de loop der tijden is die vrijheid geworden tot regeltjes over hoe het hoort. Zo is de Wet niet meer een manier om ruimte en levensadem te scheppen voor iedereen, maar een reden om onszelf op de borst te kunnen kloppen ten koste van anderen. Ik ga die wet opnieuw leven inblazen, zegt Jezus. En wat hij bij uitstek gedaan heeft is ons opnieuw die vrijheid geven, ons die vrijheid voor te leven. Hij heeft ons de mogelijkheid gegeven om te leven vanuit ons hart waar ruimte is voor onszelf, voor de naaste, voor de vreemdeling - vreemd in welk opzicht dan ook.

Dat maakt ons niet tot heiligen of engelen die nooit meer iets verkeerd doen. De neiging tot bedrog, losbandigheid, afgunst, trots en lichtzinnigheid leeft in ieder van ons. Maar door vanuit je hart te leven, zijn we ons bewust van onze negativiteit. En dat geeft ons de keuze - gaan we erin mee, of niet? Dat is de vrijheid van ons hart, dat is de vrijheid waartoe Jezus ons uitnodigt. De vrijheid om voor het goede te kiezen.

Daar stond ik dus, in de tuin van de Clarissen. De zon scheen, en op mijn duim ontstond de eerste blaar. Waarom deed ik dit eigenlijk? Wilde ik graag dienstbaar zijn, verwachtte ik dankbaarheid en goedkeuring, was ik bang voor verveling, maakte het mijn hoofd leeg? Ik constateerde dat ik het niet wist en dat het er eigenlijk ook niet toe deed. Het was goed toeven daar, tussen de wingerd en de rododendrons.

Liesbeth Jansen